

УДК 159.923.33
DOI 10.24195/2414-4665-2022-4-9

Олена Косьянова,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри теорії та методики практичної психології,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9532-9981>

Катерина Кириченко,

здобувач вищої освіти II магістерського рівня,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5110-4294>

Мінка Кімінчижи,

здобувач вищої освіти II магістерського рівня,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1646-0530>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ПОКАЗНИКІВ НЕВРОТИЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ

У статті розглядаються результати досліджень психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у осіб з різним рівнем невротизації. Поставлена гіпотеза щодо наявності впливу невротизації на складові соціально-психологічної адаптації у осіб, що працюють у сфері менеджменту. Обраний поширений комплекс методик: методика діагностики соціально-психологічної адаптації (Даймонд Р.Е., 2004 р.), методика діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 р.), методика діагностики рівня невротизації (Вассерман Л.І., 1987 р.), методика вимірювання ригідності (Айзенк Г., 1965 р.), методика експрес діагностики невротизації (Хесс Х., Хек К., 1975 р.). Емпіричне дослідження дозволило виявити та кількісно оцінити рівень невротизації у респондентів та особливості їх психологічного стану, в тому числі рівень адаптації, самоприйняття, прийняття інших осіб, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення домінувати, тривожності, агресивності, фрустрації, ригідності тощо. Аналіз та порівняння результатів показав, що рівень невротизації дійсно має вплив на особливості соціально-психологічної адаптації та її складових. Виявлено, що при збільшенні рівня невротизації відбувається погіршення психологічної регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації особи. Проказано, що у респондентів з високою невротизацією відмічається підвищений рівень тривоги, фрустрації та ригідності, а також спостерігається напруження та складність при адаптації. Такі особи не зовсім повноцінно приймають себе та інших, мають гірший рівень емоційної комфортності, у них зменшений рівень прагнення домінувати, а відповідальність за результати своєї діяльності або ситуацію навколо себе вони частіше відносять до інших обставин або «рішення» долі. Респонденти з низьким рівнем невротизації мають кращі показники щодо психологічної регуляції своєї діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Ключові слова: психологічна регуляція діяльності, соціально-психологічна адаптація, рівні невротизації, адаптація, вплив невротизації на адаптацію.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Сучасні автори визначають поняття психічної регуляції діяльності як важливу активну форму особистісної поведінки, що базується у психіці особи та проявляється у самосвідомості, самоконтролі, у діях, вчинках, словах та думках особи, у її намірах та спогадах. Вона є відображенням оточуючого світу з поправкою на особистість людини, її погляди, досвід, індивідуальні риси, характер, темперамент, особливості її психічних процесів (Дрокіна О. В., Ковач Д., Ломов Б. Ф., Купцова С. А.).

Водночас соціально-психологічна адаптація є процесом та властивістю особистості пристосовуватись до нових умов середовища, де людині доводиться мати справу з соціумом та його правилами, з метою якісного психологічного функціонування життєдіяльності та зменшення негативних чинників, що погіршують

психологічний стан особистості. Значним чинником, що впливає на соціально-психологічне адаптування, є рівень невротизації людини. Оскільки особі з високим рівнем невротизації достатньо складно адекватно витримувати стресові навантаження.

Невротизацією сучасні автори називають специфічним психологічним станом людини, коли спостерігається тривале збудження нервової системи з причини стресових чинників, внаслідок чого відбувається погіршення самопочуття, самоконтролю, посилюється втомлюваність, підвищується почуття тривоги або безпричинного страху, з'являються роздратованість, проблеми із засипанням або постійне бажання спати, а також починаються такі вегетативні реакції, як збільшення частоти серцебиття, почервоніння шкіри, збільшена пітливість та інше (Мак-Вільямс Н., Перре М., Фрейд З.). Треба відмітити, що проблема дослідження

психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у осіб з різним рівнем невротизації на сьогодні розглянута недостатньо досконало. При пошуку інформації було знайдено мізерну кількість літературних джерел, що розкривають дане питання та ознайомлюють із шляхами вирішення проблеми.

Варто зазначити, що ця проблема є достатньо важливою для проведення дослідження, оскільки вищевказані моменти є розповсюдженими у сфері менеджменту і потребують більшої уваги. Отже, нами вважається за доцільне з'ясувати, чи дійсно різні рівні невротизації мають вплив на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Мета дослідження – дослідити психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у осіб з різним рівнем невротизації.

Задачі дослідження:

1. Провести аналіз літератури щодо проблеми дослідження психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації особи.

2. Визначити психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації в осіб залежно від їх рівня невротизації.

3. Провести аналіз взаємозалежності та впливу різних рівнів невротизації на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Об'єкт дослідження – регуляція діяльності та соціально-психологічна адаптація.

Предмет дослідження – психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації залежно від різних рівнів невротизації в осіб, які працюють у сфері менеджменту.

Методологія дослідження. Для проведення нашого дослідження було використано такі теоретичні методи, як аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової літератури щодо визначення психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації, а також різних рівнів невротизації. Емпіричні методи: дослідження психологічних особливостей соціально-психологічної адаптації та рівнів невротизації особистості. Статистичні методи: кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Методики дослідження були обрані згідно з метою і завданнями цього дослідження. При вирішенні поставлених задач нами застосовано такі методики:

1) методика діагностики соціально-психологічної адаптації (Даймонда Р. Е., 2004 р.), що допомагає виявити у респондентів рівень адаптації, самоприйняття, прийняття інших осіб, рівень емоційної комфортності, рівень інтернальності, прагнення домінувати та рівень ескапізму – уникнення проблем (Осницький А.К.);

2) методика діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 р.), за допомогою якої можна добре дослідити наскільки висока чи низька у випробовуваного тривога, фрустрація, агресія та ригідність (Райгородский Д.Я.);

3) методика діагностики рівня невротизації (Васерман Л. І., 1987 р.), котра вказує наскільки особистість має збуджену нервову систему та наскільки вона схильна до неврозу (Карелин А.А.);

4) методика вимірювання ригідності (Айзенк Г., 1965 р.), яка допомагає дослідити наскільки респондент схильний до мобільності або ригідності у своїх судженнях, принципах, поглядах, діях тощо (Райгородский Д.Я.);

5) методика експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 р.), що надає результати рівня невротизації та повідомляє наскільки респондент оцінює власні відчуття та поведінку (Райгородский Д.Я.).

Дослідження психологічних особливостей регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у осіб з різним рівнем невротизації було проведене на респондентах. У дослідженні брало участь 54 осіб віком від 18-ти до 59-х років. Експеримент проводився протягом одного тижня с 04.04.2022 р. по 17.04.2022 р. Відсоткове співвідношення чоловіків (5 осіб) та жінок (49 осіб) – 9% та 91% відповідно.

Результати дослідження та їх обговорення. Узагальнюючи отримані дані за кожним з п'яти досліджень, показана детальна інтерпретація та подальший аналіз отриманих результатів, а також відображення зведених результатів статистичного аналізу показників соціально-психологічного адаптування для осіб з різним рівнем невротизації (табл. 1).

Надалі за результатами отриманих досліджень, що визначенні у табл. 1, ми виявили взаємозв'язок та кореляцію між показниками невротизації та показниками результатів методик визначення соціально-психологічної адаптації, психологічних станів та показників рівня ригідності. Для обробки даних була використана математична комп'ютерна програма «SPSS Statistics», яка допомагає підрахувати необхідні показники та визначити їх кореляційні зв'язки, коефіцієнта та побудувати діаграми. За її даними була побудована табл. 2.

Порівнюючи результати показників методики експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 р.), де ми отримали показники невротизації, та методики діагностики соціально-психологічної адаптації (Даймонда Р. Е., 2004 р.), а також результати за показниками адаптації, самоприйняття, прийняття інших людей, емоційної комфортності, інтернальності, прагнення домінування та ескапізму, були отримані наступні результати.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та адаптації ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні $-0,72$. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та адаптації є негативним та достатньо високим. Кореляційний зв'язок є достатньо сильним, а також, що при збільшенні рівня невротизації зменшується рівень адаптації у 72% випробовуваних. Тобто коли особа має низький рівень невротизації, то в неї є високий шанс мати добру адаптованість до навколишніх подій та обставин. Та навпаки, при високому рівні невротизації людині

Таблиця 1

Первинні статистики та рівні прояву показників соціально-психологічної адаптації та невротизації (n=54)

П-ки	X	σ	CV	Me	Mo	max	Min	Низький рівень (%)	Середній рівень (%)	Високий рівень (%)
Н	14,72	9,087	61,73	13,5	4	1	37	44	37	19
АД	69,94	13,146	18,80	69	58	44	98	0	22	78
СП	73,89	17,046	23,07	76,5	99	42	99	0	17	83
ПІ	68,63	14,441	21,04	69,5	55	29	99	4	24	72
ЕК	66,04	18,514	28,03	64,5	47	30	99	4	42	54
ІН	72,3	14,041	19,42	72	61	49	99	0	20	80
ПД	56,61	17,172	30,33	55	66	11	99	13	46	41
ЕС	11,04	4,678	42,37	11	6	0	20	43	57	0
ТР	7,24	4,485	61,95	6	6	0	16	58	35	7
ФР	6,11	4,641	75,96	5	0	0	18	63	31	6
АГ	8,41	3,819	45,41	8	8	0	20	37	57	6
РІ	8,94	4,52	50,56	9	5	0	19	44,5	44,5	11

Примітка: X – середнє значення показника у вибірці; σ – середнє квадратичне відхилення; CV – коефіцієнт варіативності; Me – медіана; Mo – мода; max – максимальнє значення показника у вибірці; min – мінімальнє значення показника у вибірці. HE – невротизація; АД – адаптація; СП – самоприйняття; ПІ – прийняття інших; ЕК – емоційний комфорт; ІН – інтернальність; ПД – прагнення домінувати; ЕС – ескапізм; ТР – тривожність; ФР – фрустрація; АГ – агресивність; РІ – ригідність.

Таблиця 2

Взаємозв'язки між показниками невротизації та соціально-психологічної адаптації (n=54)

П-ки	Н	АД	СП	ПІ	ЕК	ІН	ПД	ЕС	ТР	ФР	АГ	РІ
Н	1	-0,720**	-0,454**	-0,521**	-0,649**	-0,694**	-0,531**	0,636**	0,751**	0,775**	0,274*	0,572**
АД	-0,720**	1	0,719**	0,735**	0,910**	0,883**	0,671**	-0,820**	-0,778**	-0,751**		-0,575**
СП	-0,454**	0,719**	1	0,480**	0,671**	0,609**	0,418**	-0,562**	-0,609**	-0,615**		-0,538**
ПІ	-0,521**	0,735**	0,480**	1	0,645**	0,559**	0,339*	-0,547**	-0,416**	-0,443**		-0,476**
ЕК	-0,649**	0,910**	0,671**	0,645**	1	0,838**	0,589**	-0,674**	-0,692**	-0,655**		-0,453**
ІН	-0,694**	0,883**	0,609**	0,559**	0,838**	1	0,596**	-0,695**	-0,794**	-0,743**		-0,466**
ПД	-0,531**	0,671**	0,418**	0,339*	0,589**	0,596**	1	-0,582**	-0,617**	-0,547**		-0,424**
ЕС	0,636**	-0,820**	-0,562**	-0,547**	-0,674**	-0,695**	-0,582**	1	0,691**	0,670**		0,514**
ТР	0,751**	-0,778**	-0,609**	-0,416**	-0,692**	-0,794**	-0,617**	0,691**	1	0,828**		0,518**
ФР	0,775**	-0,751**	-0,615**	-0,443**	-0,655**	-0,743**	-0,547**	0,670**	0,828**	1		0,611**
АГ	0,274*										1	
РІ	0,572**	-0,575**	-0,538**	-0,476**	-0,453**	-0,466**	-0,424**	0,514**	0,518**	0,611**		1

Примітка: * – кореляція статистично достовірна на рівні $p=0,05$; ** – кореляція статистично достовірна на рівні $p=0,01$; HE – невротизація; АД – адаптація; СП – самоприйняття; ПІ – прийняття інших; ЕК – емоційний комфорт; ІН – інтернальність; ПД – прагнення домінувати; ЕС – ескапізм; ТР – тривожність; ФР – фрустрація; АГ – агресивність; РІ – ригідність.

важко пристосуватись до обставин, вона потребує більше часу для адаптації тощо.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та самоприйняття ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні -0,454. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та самоприйняття є негативним та не сильно високим, ближче до середнього. Такі отримані дані показують, що при зростанні рівня невротизації зменшується рівень самоприйняття у 45% випробовуваних. Тобто особи, що мають підвищену невротизацію, схильні менше приймати себе, свої вчинки та думки, самооцінка таких людей здебільшого понижена, особа може часто сумніватись у своїх діях та рішеннях. Особистість з низьким рівнем невротизації здебільшого мають адекватну самооцінку, приймають свої переваги та недоліку, спокійно відносяться до власних невдач тощо.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та прийнятті інших осіб ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні -0,521. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та прийняттям інших осіб є негативним та не сильно високим, ближче до середнього. Кореляційний зв'язок є середньо значущий, а також можемо відмітити, що при збільшенні рівня невротизації потрохи зменшується рівень прийняття інших осіб у 52% випробовуваних. Такі отримані результати дозволяють засвідчити, що особи з високою невротизацією схильні не приймати поведінку оточуючих, з непорозумінням відноситись до їх вчинків або суджень. Їм важко спокійно відноситись до осіб, що діють інакше, мають не типові рішення. Особистість з низьким рівнем невротизації простіше відносяться до інших, вони можуть легше приймати їх відмінну поведінку або дії, не засуджувати їх за це.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та емоційного комфорту отримано коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні $-0,649$. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та емоційного комфорту є негативним та достатньо високим. Кореляційний зв'язок є достатньо значущий, а також що при збільшенні рівня невротизації значно зменшується рівень емоційного комфорту у 65% випробовуваних. Особи з високою невротизацією страждають відсутністю емоційного комфорту та спокою у своєму житті, вони можуть перебувати у напрузі та нервозному стані, навіть коли немає небезпеки чи інших дратівливих чинників. Особистість з низьким рівнем невротизації значно спокійно та комфортно себе почуває, стресові ситуації переносять легше, можуть при потребі розслабитись та змінити думки із проблемної події на іншу, без шкоди власному здоров'ю та самопочуттю.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та інтернальності отримано коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні $-0,694$. Результати порівняння зазначені на рис. 1.

Коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та інтернальністю є негативним та достатньо високим. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є значущий та негативним. Так, при зростанні рівня невротизації значно зменшується рівень інтернальності у 69% випробовуваних. Тобто можемо відмітити, що особи з високою невротизацією схильні менше нести відповідальність за свої вчинки та приписувати свої негаразди оточуючим їх вчинкам. Особи з низькою невротизацією приписують події навколо себе та результати своїх дій до власної відповідальності,

вони вважають, що їх результати перш за все залежать від них самих, а не від оточуючих обставин чи непередбачуваних подій.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та прагненням домінувати ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні $-0,531$. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та прагненням домінувати є негативним та не сильно високим, ближче до середнього. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є середньо значущий, а також можемо відмітити, що при зростанні рівня невротизації по трохи зменшується рівень прагнення домінувати у 53% випробовуваних. Тобто при високій невротизації особистість відчуває менше бажання мати перевагу над оточуючими, вона не переймається, що її слово буде не перше або що чиясь рішення буде прийнятим, аніж її. Дані показують, що особистість із низькою невротизацією мають більше бажання домінувати.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та ескапізму ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні $+0,636$. Результати порівняння зазначені на рис. 2.

Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та ескапізмом є позитивним та достатньо високим. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є значущий, а також можемо відмітити, що рост рівня невротизації позитивний з рівнем ескапізму у 64% випробовуваних. Тобто особи, що мають підвищений рівень невротизації, схильні уникати свої проблеми, уникнення проблем, у свою чергу, не допомагає їх позбавитись, отже тягар проблем перебуває з такою особистістю. Це також може вплинути на зростання невротизації.

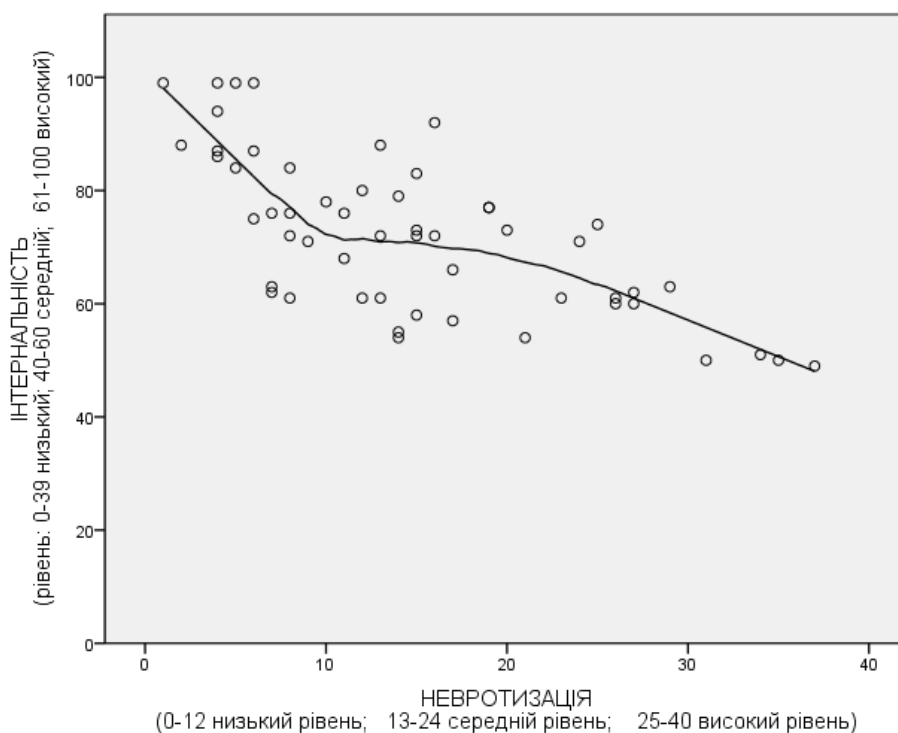

Рис. 1. Результати порівняння показників невротизації та інтернальності

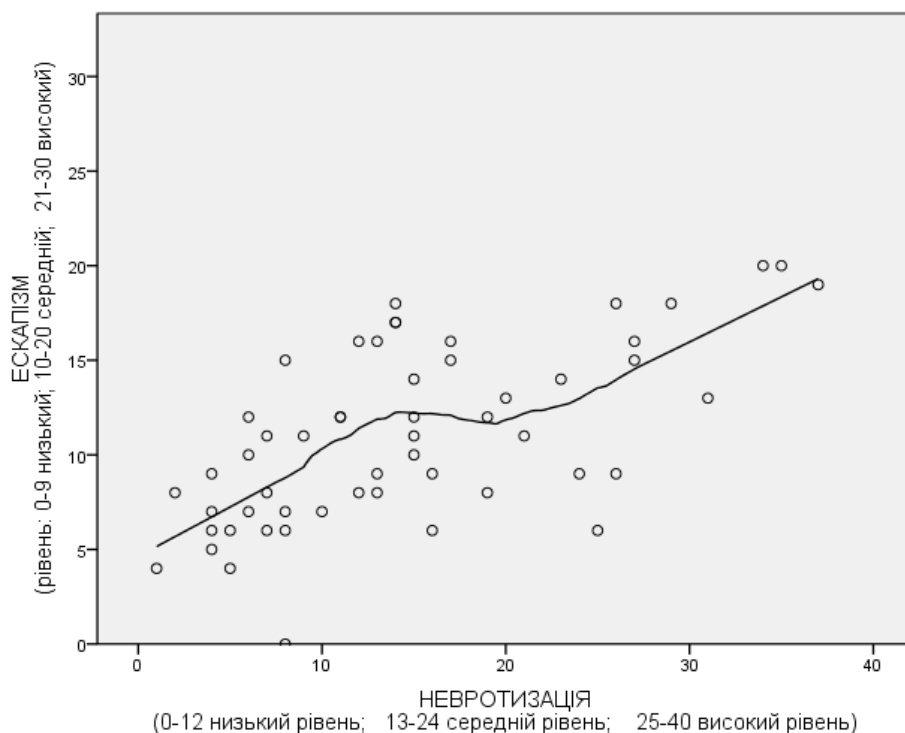

Рис. 2. Результати порівняння показників невротизації та ескапізму

Особи з низькою невротизацією ймовірно вміють вирішувати свої проблеми, а тому й рівень ескапізму у них менший.

Порівнюючи результати показників методики експрес діагностики неврозу (Хесс Х., Хек К., 1975 р.) та методики діагностики самооцінки психічних станів (Айзенк Г., 1963 р.), ми визначили наступне.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та тривожності ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні +0,751. Результати порівняння зазначені на рис. 3.

Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та тривожності є позитивним та значно високим. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є зна-

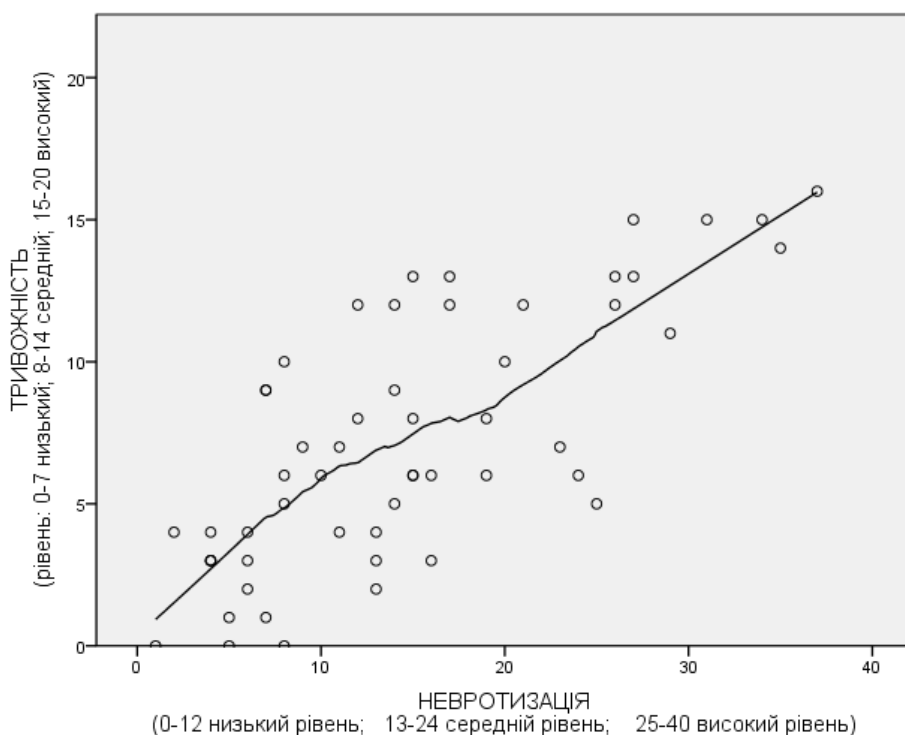

Рис. 3. Результати порівняння показників невротизації та тривожності

чуций та позитивний. Тобто коли особистість має високу невротизацію, її тривожність також висока. Про це каже її стурбована поведінка, часте нервово збудження, хвилювання з приводу та без. Особистість із низькою невротизацією менш стурбована, може контролювати та зменшувати свою напругу, менше переймається проблемними подіями.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та фрустрації, ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні +0,775. Результати порівняння зазначені на рис. 4.

Ми бачимо, що коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та фрустрацією є позитивним та високим. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є достатньо значущий, а також можемо відмітити, що рост рівня невротизації по трохи збільшує рівень фрустрації у 78% випробовуваних. Тобто особи з високою невротизацією схильні відчувати більшу фрустрацію, ніж особи з низькою невротизацією. Вони відчувають багатий спектр негативних відносин, коли бажані справи мають не очікуваний результат.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та агресивності ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні +0,274. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та агресивності є позитивним, але значно низьким. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є незначний та слабкий, однак можемо відмітити, що при зростанні рівня невротизації ледь помітно росте рівень агресивності у 27% випробовуваних. Тобто ми не можемо впевнено зазначити, що із ростом рівня невротизації у особи проявляється агресивна поведінка, однак є така невелика ймовірність.

При розрахунку кореляції між показниками невротизації та ригідності ми отримали коефіцієнт кореляції Пірсона у значенні +0,572. Отже, коефіцієнт кореляції між показниками невротизації та ригідності є позитивним та не сильно високим, ближче до середнього. Це свідчить, що кореляційний зв'язок є середньо значущий, а також можемо відмітити, що при зростанні рівня невротизації по трохи росте рівень ригідності у 27% випробовуваних. Тобто особистість з високою невротизацією мають більшу ригідність – вони менше здатні адаптуватись до нових подій та обставин, їм важче змінювати власний погляд,

Висновки. Проведений статистичний кореляційний аналіз та опис отриманих результатів дозволяє стверджувати, що мета даної роботи досягнута у повному обсязі згідно з поставленими задачами.

Отримано результати дослідження щодо взаємозалежності та впливу різних рівнів невротизації на психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації.

Показано, що при зростанні рівня невротизації у осіб зменшується рівень адаптації (у 72% випробовуваних). Це свідчить про важку здібність пристосуватися до соціальних умов, коли є значні симптоми невротизації.

Виявлено, що при рост рівня невротизації зменшує рівень самоприйняття (у 45%), при цьому можемо зазначити, що самоприйняття також має вплив на рівень невротизації.

Отримано дані щодо росту рівня невротизації, повільно зменшується рівень прийняття інших осіб (у 52%). Особистість у стані невротизації може некорек-

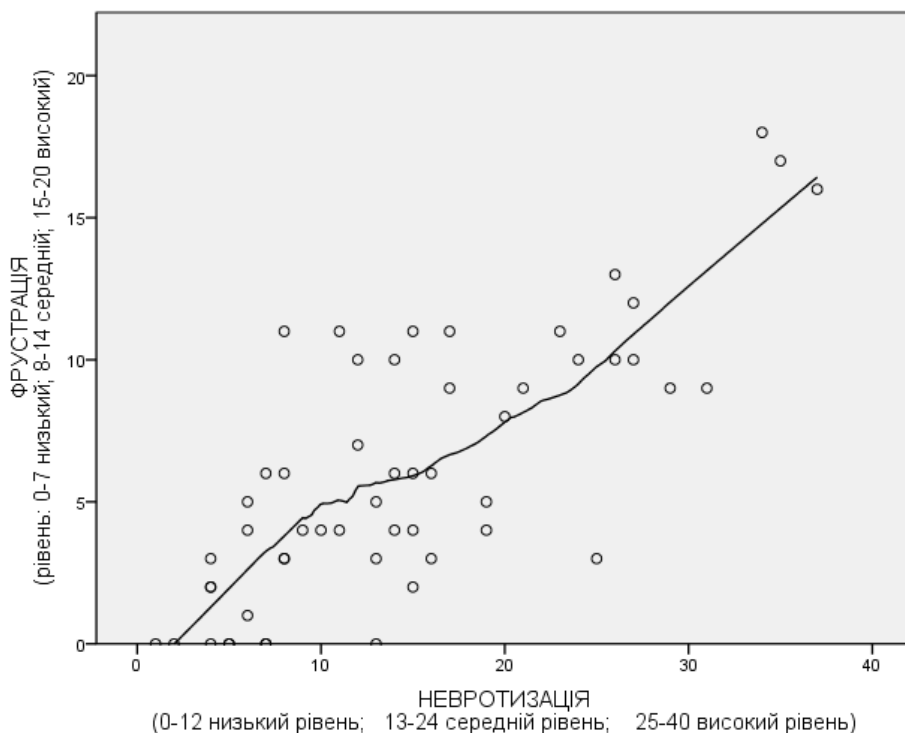

Рис. 4. Результати порівняння показників невротизації та фрустрації

тно сприймати оточуючих та сконцентровані на власних проблемах. При зростанні рівня невротизації значно зменшується рівень емоційного комфорту (у 65%), у свою чергу, рівень емоційного комфорту також може впливати на невротизацію.

Зафіксовано відповідність щодо росту рівня невротизації, за якого значно зменшується рівень інтернальності (у 69%). Це свідчить про те, що прийняття на себе відповідальності за оточуючі обставини може допомогти позбавитись симптомів невротизації. При зростанні рівня невротизації зменшується рівень прагнення домінувати (у 53%). Тобто у особи з високою невротизацією може не залишитись сил на боротьбу за право бути першим. При зростанні рівня невротизації помітно росте рівень ескапізму (у 64%) – особи, які вміють вчасно вирішувати власні проблеми, застраховані від високої невротизації.

Крім того, показано, що при зростанні рівня невротизації значно зростає рівень тривожності (у 75%) та рівень фрустрації (у 78%) – це свідчить про те, що саме тривожність та фрустрація може призвести до багатьох симптомів невротизації. А при зростанні рівня невротизації ледь помітно росте рівень агресивності (у 27%), однак можемо зазначити, що агресивність є одним із симптомів невротичної поведінки. При зростанні рівня невротизації спостерігається позитивний зв'язок з рівнем ригідності (у 57%), це свідчить, що особистості із ригідною поведінкою важко адаптуватись до нових умов середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми психології. Т. 3: Консультативна психологія і психотерапія / За ред. С.Д. Максименка, З.Г. Кісарчук. Київ, 2002. 177 с.
2. Костюк О.В. Психологічні особливості невротизації майбутніх лікарів в умовах трілінгвізму : дис. канд. психолог. наук : 19.00.04 – Медична психологія ; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020.
3. Косьянова Олена. Психологічні особливості регуляції діяльності та соціально-психологічної адаптації у менеджерів з різним рівнем невротизації. *Наука і освіта*. 2022. № 1. 55–62.
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / За ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
5. Татенко В. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології. *Соціальна психологія*. 2006. № 1(15). С. 3–13.
6. Dukalski, B., Suslow, T., Egloff, B., Kersting, A., & Donges, U.-S. (2019) Implicit and explicit self-concept of neuroticism in borderline personality disorder. *Nordic Journal of Psychiatry*. URL: <https://doi.org/10.1080/08039488.2019.1582694>
7. Kosianova O., Pylypenko, N., Shevchenko, N., Formaniuk, Y., Herasina, S., Horetska, O. (2022) (Web of Science). *Psychotherapeutic Counseling in Promoting Personal Development*. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 13(3). 119–137. URL: <https://doi.org/10.18662/brain/13.3/357>

8. Krian, Z., & Hisler, G. (2019). Personality and sleep: Neuroticism and conscientiousness predict behaviourally recorded sleep years later. *European Journal of Personality*. URL: <https://doi.org/10.1002/per.2191>

9. Ma X, Meng G, Tan Y, et al. (2018) Patient and Family Caregiver's Neuroticism and Conscientiousness Personality in Relation to Quality of Life of Patient With Parkinson's Disease: A Cross-Sectional Study Neuroticism and Conscientiousness Personality in Relation to QoL of Patient With PD. *Frontiers In Neurology*.

10. Mousavi, R. (2017). Relationship between Big Five Personality Factors Neuroticism, Extraversion, Agreeableness, Openness, Loyalty and Marital Adjustment. *NeuroQuantology*. 15(4). 63–68. URL: <https://doi.org/10.14704/nq.2017>

REFERENCES

1. Actual problems of psychology (2002) Vol.3: *Advisory Psychology and Psychotherapy* / Ed. SD Maksimenko, ZG Kisarchuk. 177p. [in Ukrainian].
2. Kostyuk O. V (2020) *Psychological features of neuroticization of future doctors in trilinguism*. Dissertation for the degree of Candidate of Psychological Sciences in the specialty 19.00.04 – Medical Psychology. – Institute of Psychology named after GS Kostyuk, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
3. Olena Kosyanova (2022) *Psychological features of regulation of activity and socio – psychological adaptation in managers with different levels of neuroticization*. Science and education. 2022. №1. 55-62. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-1-2>
4. Fundamentals of social psychology: a textbook for institutions of higher education Ed. M.M. Slyusarevsky. Kyiv: Talka, 2018. 580 p. [in Ukrainian].
5. Tatenko V. (2006) *Subject-learning paradigm in modern psychology*. *Social Psychology*, 2006. № 1 (15). P. 3–13. [in Ukrainian].
6. Dukalski, B., Suslow, T., Egloff, B., Kersting, A., & Donges, U.-S. (2019) *Implicit and explicit self-concept of neuroticism in borderline personality disorder*. *Nordic Journal of Psychiatry*. <https://doi.org/10.1080/08039488.2019.1582694>
7. Kosianova O., Pylypenko, N., Shevchenko, N., Formaniuk, Y., Herasina, S., Horetska, O. (2022) (Web of Science). *Psychotherapeutic Counseling in Promoting Personal Development*. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(3), 119–137. <https://doi.org/10.18662/brain/13.3/357>
8. Krian, Z., & Hisler, G. (2019) *Personality and sleep: Neuroticism and conscientiousness predict behaviourally recorded sleep years later*. *European Journal of Personality*. <https://doi.org/10.1002/per.2191>
9. Ma X, Meng G, Tan Y, et al. (2018) *Patient and Family Caregiver's Neuroticism and Conscientiousness Personality in Relation to Quality of Life of Patient With Parkinson's Disease: A Cross-Sectional Study Neuroticism and Conscientiousness Personality in Relation to QoL of Patient With PD*. *Frontiers In Neurology*.
10. Mousavi, R. (2017) *Relationship between Big Five Personality Factors Neuroticism, Extraversion, Agreeableness, Openness, Loyalty and Marital Adjustment*. *NeuroQuantology*, 15(4), 63–68. <https://doi.org/10.14704/nq.2017>

Olena Kosyanova,

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9532-9981>*

Kateryna Kyrychenko,

*2nd-year Postgraduate Student
Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5110-4294>*

Minka Kiminchizhy,

*2nd-year Postgraduate Student
Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1646-0530>*

FEATURES OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION IN PERSONS WITH DIFFERENT LEVELS OF NEUROTISATION

The article examines the results of research into the psychological features of activity regulation and social-psychological adaptation in individuals with different levels of neuroticism. A hypothesis is put forward regarding the presence of neuroticism on the components of social-psychological adaptation in persons working in the field of management. A common complex of methods was selected: a method for diagnosing social and psychological adaptation (Diamond R.E., 2004), a method for diagnosing self-assessment of mental states (Eysenck G., 1963), a method for diagnosing the level of neurotization (Wasserman L.I., 1987 r.), a method of measuring rigidity (Eysenck G., 1965), a method of express diagnosis of neurosis (Hess H., Heck K., 1975). Empirical research made it possible to identify and quantify the level of neuroticism in respondents and the peculiarities of their psychological state, including the level of adaptation, self-acceptance, acceptance of others, emotional comfort, internality, desire to dominate, anxiety, aggressiveness, frustration, rigidity, etc. The analysis and comparison of the results showed that the level of neuroticism really has an impact on the features of socio-psychological adaptation and its components. It was found that when the level of neuroticism increases, psychological regulation of activity and socio-psychological adaptation of a person deteriorates. It has been shown that respondents with high neuroticism have an increased level of anxiety, frustration and rigidity, as well as tension and difficulty in adaptation. Such individuals do not fully accept themselves and others, have a worse level of emotional comfort, they have a reduced level of desire to dominate, and they often attribute responsibility for the results of their activities or the situation around them to other circumstances or the "decision" of fate. Respondents with a low level of neuroticism have better indicators of psychological regulation of their activities and social-psychological adaptation.

Key words: *psychological regulation of activity, socio-psychological adaptation, levels of neuroticism, adaptation, influence of neuroticism on adaptation.*

Подано до редакції 06.12.2022